

הסמכת ועדת השרים לענייני חקיקה

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י מ :

- א. לאשר עקרונית את טיוטת חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) (תיקון מס' 9), התשפ"ב-2022, מצ"ב.
- ב. להסמך את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר, על דעת הממשלה, את הנוסח הסופי של הצעת החוק שתוגש לכנסת.
- ג. בהתאם לסעיף 81(ג) לתקנון הכנסת, לבקש מוועדת הכנסת לקצר את תקופת ההנחה ולהקדים את הדיון בהצעת החוק.

דברי הסבר

רקע כללי

חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995 (להלן – החוק העיקרי), מסמיך את בתי הדין הרבניים לתת צווי הגבלה מסוגים שונים נגד אנשים המסרבים לקיים פסקי דין של גירושין.

בשנים האחרונות עושים בתי הדין שימוש יעיל במגוון הכלים המשפטיים וההלכתיים במערכה נגד סרבנות גט, לרבות הפעלת "הרחקות דרבנו תם". ניכרת הפחתה משמעותית של מספר סרבני וסרבניות הגט, אך בכך אין די.

מטרתה של הצעת חוק זו היא להסמיך את בתי הדין להשתמש בכלים נוספים במאבק חשוב זה, וכן לעגן במפורש בחוק את סמכותו של בית הדין להפעיל הרחקות דרבנו תם נגד סרבני גט.

על פי דין תורה, כדי שגט יהיה כשר, חייבים אמצעי האכיפה להיות מותאמים להלכת, כפי שהיא מתפרשת ומיושמת בבתי הדין הרבניים. רק בית הדין הרבני יכול להחליט על הפעלת אמצעי אכיפה ועל מידת האכיפה, בהתאם אמות מידה הלכתיות.

מטרת הצעת החוק היא אפוא לעדכן את החוק העיקרי, שמכוחו מוטלים צווי הגבלה עקב סרבנות גט, בהתאם לניסיון המצטבר, ולהעמיק את המאבק בתופעת הסרבנות.

עיקרי הצעת החוק

במסגרת הצעת החוק מוצע, מעבר לתיקוני סגנון ונוסח, להסמיך את בתי הדין הרבניים:

1. לאסור על סרבן גט לנהוג ברכב מנועי, כהשלמה לאיסור הקיים לקבל ולהחזיק רישיון נהיגה;
2. להקפיא חשבון בנק של סרבן גט ולהשתמש בכרטיסי אשראי וחיוב למיניהם, בנוסף לאיסור למשוך שיקים;
3. לאסור על סרבן גט לייסד תאגיד או להיות בעל עניין בתאגיד;
4. להטיל על סרבן הגט קנס לטובת אוצר המדינה, בנוסף לסמכות להטיל מאסר;
5. לחייב את סרבן הגט בתשלומי כפיית ציות לטובת מסורבת הגט;
6. להטיל "הרחקות דרבנו תם", שהם הרחקות דתיות וחברתיות, נגד סרבן הגט;
7. לפרסם את שמו ופרטיו המזהים של סרבן הגט ב"מרשם סרבני וסרבניות הגט" באתר המרשתת של בתי הדין הרבניים.

הגורמים המקצועיים בבתי הדין הרבניים מעריכים כי בטווח של כשלוש עד ארבע שנים לאחר אישור הצעת החוק בבכנסת, יקטן מאוד מספרם של סרבני הגט, והכול על פי כל כללי ההלכה ודקדוקיה.

נשיא בית הדין הרבני הגדול והרב הראשי לישראל, הרב דוד לאו, הסכים להצעת החוק. אישור הצעת החוק בכנסת לקראת "יום העגונה הבין-לאומי", אשר כמדי שנה חל ביום תענית אסתר, יהיה בשורה גדולה לציבור הנשים מסורבות הגט והעגונות.

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

אין.

תקציב

אין.

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

אין.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

אין.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

אין.

עמדת היועץ המשפטי להנהלת בתי הדין הרבניים יוזם ההצעה

מצורפת.

סיווגים

סיווג ראשי: חק"מ

סיווג משני:

תחום פעולה עיקרי: 3

מוגש על ידי השר לשירותי דת

כ"ב באדר א' התשפ"ב

23 בפברואר 2022

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדות השרים

נושא הצעת ההחלטה:

טיוטת חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) (תיקון מס' 9), התשפ"ב-2022

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים:

רקע כללי

חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995 (להלן – החוק העיקרי), מסמך את בתי הדין הרבניים לתת צווי הגבלה מסוגים שונים נגד אנשים המסרבים לקיים פסקי דין של גירושין. בשנים האחרונות עושים בתי הדין שימוש יעיל במגוון הכלים המשפטיים והחלכתיים במערכה נגד סרבנות גט, לרבות הפעלת "הרחקות דרבנו תם". ניכרת הפחתה משמעותית של מספר סרבני וסרבניות הגט, אך בכך אין די.

מטרתה של הצעת חוק זו היא לחסמך את בתי הדין להשתמש בכלים נוספים במאבק חשוב זה, וכן לעגן במפורש בחוק את סמכותו של בית הדין להפעיל הרחקות דרבנו תם נגד סרבני גט. על פי דין תורה, כדי שגט יהיה כשר, חייבים אמצעי האכיפה להיות מותאמים לחלכה, כפי שהיא מתפרשת ומיושמת בבתי הדין הרבניים. רק בית הדין הרבני יכול לחלילט על הפעלת אמצעי אכיפה ועל מידת האכיפה, בהתאם אמות מידה הלכתיות.

מטרת הצעת החוק היא אפוא לעדכן את החוק העיקרי, שמכוחו מוטלים צווי הגבלה עקב סרבנות גט, בהתאם לניסיון המצטבר, ולהעמיק את המאבק בתופעת הסרבנות.

עיקרי הצעת החוק

במסגרת הצעת החוק מוצע, מעבר לתיקוני סגנון ונוסח, לחסמך את בתי הדין הרבניים:

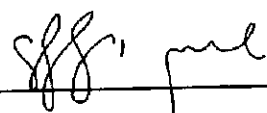
1. לאסור על סרבן גט לנהוג ברכב מנועי, כהשלמה לאיסור הקיים לקבל ולחזיק רישיון נהיגה;
2. לחקפא חשבון בנק של סרבן גט ולהשתמש בכרטיסי אשראי וחיוב למיניהם, בנוסף לאיסור למשוך שיקים;
3. לאסור על סרבן גט לייסד תאגיד או להיות בעל עניין בתאגיד;
4. לחטיל על סרבן הגט קנס לטובת אוצר המדינה, בנוסף לסמכות לחטיל מאסר;
5. לחייב את סרבן הגט בתשלומי כפיית ציות לטובת מסורבת הגט;
6. לחטיל "הרחקות דרבנו תם", שהם הרחקות דתיות וחברתיות, נגד סרבן הגט;
7. לפרסם את שמו ופרטיו המזהים של סרבני הגט ב"מרשם סרבני וסרבניות הגט" באתר המרשם של בתי הדין הרבניים.

הגורמים המקצועיים בבתי הדין הרבניים מעריכים כי בטווח של כשלוש עד ארבע שנים לאחר אישור הצעת החוק בבכנסת, יקטן מאוד מספרם של סרבני הגט, וחכול על פי כל כללי החלכה ודקדוקיה. נשיא בית הדין הרבני הגדול והרב הראשי לישראל, הרב דוד לאו, הסכים להצעת החוק. אישור הצעת החוק בכנסת לקראת "יום העגונה הבין-לאומי", אשר כמדי שנה חל ביום תענית אסתר, יהיה בשורה גדולה לציבור הנשים מסורבות הגט והעגונות.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:
אין

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:
אין

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:
זוהי הצעת חוק חשובה ביותר, ורצוי לקדמה במהירות האפשרית

 חתימה	היועץ המשפטי לשיפוט הרבני הנהלת בתי הדין הרבניים תפקיד	הרב שמעון יעקבי, עו"ד שם בס"ד, י"ט אדר א', תשפ"ב 20 פברואר, 2022
--	--	---

טיוטת חוק

א. שם החוק המוצע

חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) (תיקון מס' 9), התשפ"ב-2021

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995 (להלן – החוק העיקרי), מסמך את בתי הדין הרבניים לתת צווי הגבלה מסוגים שונים נגד אנשים המסרבים לקיים פסקי דין של גירושין. בשנים האחרונות עושים בתי הדין שימוש יעיל במגוון הכלים המשפטיים וההלכתיים במערכה נגד סרבנות גט, לרבות הפעלת "הרחקות דרבנו תם". ניכרת הפחתה משמעותית של מספר סרבני וסרבניות הגט, אך בכך אין די.

מטרתה של הצעת חוק זו היא להסמך את בתי הדין להשתמש בכלים נוספים במאבק חשוב זה, וכן לעגן במפורש בחוק את סמכותו הדתית של בית הדין להפעיל הרחקות דרבנו תם נגד סרבני גט. על פי דין תורה, כדי שגט יהיה כשר, חייבים אמצעי האכיפה להיות מותאמים להלכה, כפי שהיא מתפרשת ומיושמת בבתי הדין הרבניים. רק בית הדין הרבני יכול להחליט על הפעלת אמצעי אכיפה ועל מידת האכיפה, בהתאם אמות מידה הלכתיות. מטרת הצעת החוק היא אפוא לעדכן את החוק העיקרי, שמכוחו מוטלים צווי הגבלה עקב סרבנות גט, בהתאם לניסיון המצטבר, ולהעמיק את המאבק בתופעת הסרבנות.

ג. השפעת תזכיר החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי

אין השפעה על התקציב ועל התקן המנהלי

ד. **אישור משרד המשפטים:** נוסח החוק נדון עם הרפרנטים הרלוונטיים במשרד המשפטים, בעיקר עם עו"ד מוריה כהן-בקשי ועו"ד יעל בלונדהיים. ההוראות הרלוונטיות לבנקים תואמו גם עם בנק ישראל ואיגוד הבנקים. המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, מר רז נזרי, אישר להביא את טיוטת החוק לאישור ועדת השרים לחקיקה.

ה. להלן נוסח טיוטת החוק המוצע ודברי הסבר

טיוטת חוק מטעם הנהלת בתי הדין הרבניים:

הצעת חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) (תיקון מספר 9), התשפ"ב-2022

תיקון סעיף 1 1. בחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995: (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1 –

(א) בסעיף קטן (א), הסיפה המתחילה במילים "צו הגבלה כמשמעותו" תימחק, ובמקומה יבוא "צו הגבלה, אחד או יותר, כמשמעותו בסעיפים 2, 3, 2א, 3, 3א, 3ב ו-3ג (להלן – צו הגבלה)".

(ב) בסעיף קטן (ב), הסיפה המתחילה במילה "מצווה" תימחק, ובמקומה יבוא "מצווה או לשון אחרת שמובנה דומה".

¹ ס"ח התשנ"ה, עמ' 139.

(א) בסעיף קטן (א) –

(1) בפסקה (3), בסופה יבוא "ולנהוג ברכב מנועי כמשמעותו בפקודת התעבורה [נוסח חדש]".

(2) במקום האמור בפסקה (6) יבוא –

"(6) (א) לפתוח, להחזיק או לעשות כל פעולה בחשבון בנק, לבד או עם אחר, לרבות על ידי מיזפה כוח בחשבון או להיות מורשה או מיזפה כוח בחשבון של אחר, לרבות כל פעולה למשיכת מזומנים, למשוך שיקים, להנפיק כרטיסי חיוב, לסחור או להשקיע בניירות ערך או בכלי פיננסי אחר, לכבד הרשאה לחיוב חשבון ולנהל כספות (להלן – "צו הקפאה");

(ב) הוטל צו הקפאה, לא יאפשר תאגיד בנקאי, או תאגיד אחר, העוסק במסחר או בהשקעה בניירות ערך או בכלי פיננסי אחר, לעשות כל פעולה בחשבון האמור או בחשבון של סרבן הגט בתאגיד אחר, אלא אם אישר בית הדין לעשות פעולה או פעולות מסוג מסוים; (ג) צו הקפאה על חשבון אשר שותף בו מי שאינו בעל זין בחליק הגירושין (להלן – שותף זר) יחול אם התקיימו כל אלה:

(1) בית הדין נתן זכות טיעון, בכתב או בעל-פה, לשותף זר, ולשם כך רשאי בית הדין לפנות בשאלתה, לרבות בדרך מקוונת, לתאגיד כאמור, ולקבל מידע על אודות שם של כל בעלי החשבון, מספר מזהה, טלפון, כתובת מגורים וכתובת דואר אלקטרוני;

(2) בית הדין ציין בצו ההקפאה כי ניתנה לשותף הזר זכות טיעון;

(3) צו ההקפאה כולל, בין היתר, את שם הבנק, חשבוניו בו מתקיים החשבון ומספר החשבון.

(א6) (א) להגביל את השימוש בכרטיס חיוב וכרטיס תשלום כהגדרתם בסעיף 11ב לחוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א-1981;

(ב) לעניין פסקה זו, "הגבלת שימוש" היא הפסקת כל פעילות בכרטיס האשראי, למעט תשלום התחייבות קודמת למועד צו ההקפאה;

(ג) הודעה על הגבלת הפעילות בכרטיס חיוב ובכרטיס תשלום תימסר למנפיק כרטיסי החיוב או כרטיס התשלום, לפי העניין, ומועד קבלת ההודעה תהיה מועד תחילת הגבלת הפעילות בכרטיסים אלה.

(ב6) לייסד תאגיד או להיות בעל עניין בתאגיד לרבות באמצעות אחר, ויחולו הוראות אלו:

(א) היה מי שלא קיים את פסק הדין בעל עניין בתאגיד, רשאי בית הדין – בשים לב לפגיעה בצדדים שלישיים ובהתנהלות התאגיד – לתת הוראות לעניין הפסקת כהונתו, הרדמת מניותיו כמשמעותה בסעיף 308 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 והקניית אמצעי השליטה שבהם הוא מחזיק לנאמן או הוצאתו מהתאגיד, לפי העניין;

(ב) אין בהוראות לפי פסקה זו או בהפרתן כדי לגרוע מתוקפה של התאגדות או פעולה משפטית של תאגיד שבו היה מי שלא קיים את פסק הדין מייסד או בעל עניין כאמור;

(ג) לעניין זה, "תאגיד" – לרבות הקדש, ו"בעל עניין" – כמשמעותו בחוק ניירות ערך, תשכ"ח-1968, ולגבי תאגיד שאין לו הון מניות – מי שהוא חבר בתאגיד או חבר הוועד או המנהלה של אותו תאגיד או נאמן בהקדש או מי שמחזיק ביחידות השתתפות;

(ב) בסעיף קטן (ב), לאחר פסקה (2) יבוא –

"(3) להטיל קנס ככל אשר ימצא לצודק."

בסעיף 3א לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (א) יבוא –

3. תיקון סעיף 3א

(1א) לא נתן בית הדין צו הגבלה לפי סעיף 2(א)(7), אך מתקיימות נסיבות מיוחדות, רשאי בית הדין להורות מטעמים שיירשמו כי אדם שבכוונת בית הדין להטיל עליו מאסר כפייה, או שהוטל עליו מאסר כפייה, יוחזק בבידוד לתקופה שלא תעלה על ארבעה עשר ימים וכל עוד לא קיים את פסק הדין.

אחרי סעיף 3א לחוק העיקרי יבוא –

4. הוספת סעיפים 3ב ו-3ג

(א) בית הדין רשאי, בהתחשב בנסיבות ובלשון פסק הדין, להטיל על מי שלא קיימו תשלומי כפיית ציות לטובת בעל הדין האחר.

3ב. "צו הגבלה – תשלומי כפיית ציות

(ב) תשלומי כפיית ציות יכולים להיות בתשלומים עיתיים או בדרך אחרת.

(א) "הרחקות דרבנו תם" - הרחקות דתיות וחברתיות, לרבות קיום קשרים כלכליים, שמטיל בית הדין על פי דין תורה בשל סרבנות גט.

3ג. צו הגבלה – הרחקות דרבנו תם

(ב) ניתן פסק דין כאמור בסעיף 1, רשאי בית הדין להטיל הרחקות דרבנו תם.

(ג) סעיף 7א לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956 לא יחול על צד שלישי בנוגע להרחקות דרבינו תם.

לאחר סעיף 5 יבוא –

5. הוספת סעיף 5א

5א. "מרשם סרבני גט (א) בית הדין רשאי, מיוזמתו או לבקשת בעל דין, לצוות על רישום איש או אישה במרשם סרבני הגט, ובלבד שהתקיימו כל אלה:

(1) ניתן פסק דין הקובע כי יש לכפות איש לתת גט או לכפות אישה לקבל גט או כי קיימת חובה או מצווה לתת גט או לקבל גט;

(2) לא סודר גט וחלפו שישה חודשים ממועד שפסק דין נעשה סופי;

(3) מסורבת או מסורב הגט הסכימו לרישום במרשם;

(4) בית הדין שוכנע כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין, בהתחשב בפגיעה בסרבן הגט ובאפשרויות אחרות להביא לסידור הגט;

(ב) מטעמים מיוחדים שיירשמו, רשאי בית הדין להורות על רישום במרשם סרבני הגט אף אם טרם חלפו שישה חודשים ממועד שפסק דין נעשה סופי.

(ג) מרשם סרבני הגט יכלול את שם סרבן הגט, מספר תעודת הזהות או הדרכון, יישוב מגוריו, תאריך הוצאת צו הרישום בעניינו ותמונת הסרבן.

(ד) מרשם סרבני הגט יתפרסם באתר המרשתת של בתי הדין הרבניים.

(ה) רישום במרשם סרבני הגט יימחק לאחר סידור הגט.

(ו) סבר בעל דין כי פרטים במרשם סרבני הגט אינם נכונים, שלמים, ברורים או מעודכנים, רשאי הוא לפנות לבית הדין בבקשה לתקן את המידע או למחוק אותו.

6. בסיפא 6 לחוק העיקרי, במקום "והוראות סעיפים 2, 3, 4 ו-4א יחולו" יבוא "והוראות סעיפים 2, 3, 4א, 3ב, 3ג, 4 ו-5א יחולו".

7. בסיפא 9 לחוק העיקרי, במקום "שר המשפטים" יבוא "השר לשירותי דת", ואחרי המילים "והוא רשאי" יבוא "בהתייעצות עם שר המשפטים".

ד ב ר י ה ס ב ר

חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995 (להלן – החוק העיקרי), מסמיך את בתי הדין הרבניים לתת צווי הגבלה מסוגים שונים נגד אנשים המסרבים לקיים פסקי דין של גירושין.

בשנים האחרונות עושים בתי הדין שימוש יעיל במגוון הכלים המשפטיים וההלכתיים במערכה נגד סרבנות גט, לרבות הפעלת "הרחקות דרבנו תם". ניכרת הפחתה משמעותית של מספר סרבני וסרבניות הגט, אך בכך אין די.

מטרתה של הצעת חוק זו היא להסמיך את בתי הדין להשתמש בכלים נוספים במאבק חשוב זה, וכן לעגן במפורש בחוק את סמכותו הדתית של בית הדין להפעיל הרחקות דרבנו תם נגד סרבני גט.

על פי דין תורה, כדי שגט יהיה כשר, חייבים אמצעי האכיפה להיות מותאמים להלכה, כפי שהיא מתפרשת ומיושמת בבתי הדין הרבניים. רק בית הדין הרבני יכול להחליט על הפעלת אמצעי אכיפה ועל מידת האכיפה, בהתאם אמות מידה הלכתיות.

סעיף 1 (א) לחוק העיקרי מוצעים תיקוני סגנון ונוסח הדרושים לצורך הבנה וקריאה שוטפת של סעיף 1 לחוק העיקרי, לאור יתר התיקונים המוצעים בהצעת חוק זו.

עוד מוצע למחוק בסעיף 1(ב) לחוק העיקרי את המילה "הצעה" ולדייק יותר את המונח "לשון אחרת". חשוב להבהיר כי בתי הדין מטילים צווי הגבלה רק אם בשלו התנאים לכך לפי דין תורה. חלק מצווי ההגבלה מוטלים רק אם ננקטה לשון של כפייה בפסק הדין; חלק אם ננקטה לשון של חיוב; וחלק – לשון של מצווה. על פי דין תורה, בתי הדין אינם מטילים צווי הגבלה בשל סירוב לפעול בהתאם להסכם גירושין או אם לשון פסק הדין הייתה רק בגדרי הצעה להתגרש. מוצע אפוא להתאים את לשון החוק למצב ההלכתי-משפטי.

סעיף 2 לתיקונים המוצעים לסעיף 2 לחוק העיקרי –

(1) על פי סעיף 2(א)(3) לחוק, בית הדין רשאי למנוע מסרבן הגט "לקבל, להחזיק או לחדש רישיון נהיגה". לפני בתי הדין עלו כמה פעמים טענות של סרבני גט שנמצאו נוהגים חרף צו הגבלה לשלילת רישיון נהיגה, שהאיסור הוא רק "לקבל, להחזיק או לחדש רישיון נהיגה", אך עצם הנהיגה לא נאסרה במסגרת הצו של בית הדין. אם משרד הרישוי, מכל סיבה שהיא, לא ביטל לסרבן הגט את רישיון הנהיגה, טענו אותם סרבני גט, כי אין להם על פי חוק איסור לנהוג, חרף ההגבלות שהוטלו עליהם. לכן מוצע להבהיר במפורש כי על סרבן הגט חל איסור לנהוג ברכב מנועי, אם בית הדין החליט על כך.

(2) סעיף 2(א)(6) לחוק בנוסחו כיום, שעניינו הגבלות על חשבון בנק ושימוש בשיקים, אינו ברור מספיק, ויש קושי ביישומו. מוצע לקבוע בבירור, שאפשר להורות שחשבון בנק של סרבן גט יוקפא באופן שלא יתאפשר לעשות כל פעולה בחשבון, כולל הפקדת והוצאת כסף מהחשבון, למעט פעולות שבית הדין התיר (כגון פעולות על ידי בן הזוג שאינו סרבן גט).

(3) **לפסקה (א6) המוצעת** – אחת ההגבלות הקבועות בחוק היא הכרזתו של סרבן הגט כלקוח מוגבל מיוחד לפי חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"ו-1986. הטלת סנקציה זו מונעת מהסרבן להשתמש בשיקים (סעיף 2(א)(6) לחוק). מאז נחקק החוק בשנת 1995, השתכללו אמצעי התשלום בישראל והשתנו, וכיום רק בחלק קטן מהעסקאות השתמשו בשיקים, בעוד רוב הרכישות מתבצעות באמצעות כרטיסי אשראי. עקב כך איבדה הגבלה זו מיעילותה וכמעט שאינה משפיעה על סרבני הגט. כרטיס אשראי הוא מצרך שקשה לאנשים רבים להתנהל בלעדיו. גם בחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967, קבע המחוקק כי חייב המשתמש מתשלום חובותיו לא יוכל להנפיק או להשתמש בכרטיסי אשראי (סעיף 66א(4)(א) לחוק ההוצאה לפועל). לפיכך מוצע להוסיף להגבלות העומדות לרשות הדיינים, גם אפשרות להגביל את סרבן הגט מלהנפיק או להשתמש בכרטיס אשראי, במטרה לשכנעו לתת גט ולהתיר את אשתו מעגינותה.

(4) **לפסקה (ב6) המוצעת** – עד כה לא נאסר על סרבן גט לייסד תאגיד או להיות בעל עניין בתאגיד. הסלידה מסרבנות גט מחייבת להגביל את יכולת הסרבן לפעול בכלים תאגידיים, מה גם שפעילות כזו עלולה לשמש מקלט מצווי הגבלה אחרים המוטלים על סרבנות גט. לפיכך מוצע להסמיק את בית הדין לתת צו הגבלה כמוצע.

(5) **הטלת קנס** – החוק העיקרי מסמיק את בית הדין להטיל צו הגבלה מאסר. מסיבות הקשורות בעיקר להיסטוריה החקיקתית הושמטה בחוק העיקרי האפשרות להטיל קנס לטובת אוצר המדינה, אף שבמדרג האכיפה המקובל, הגבלה זו פחותה ממאסר. לפיכך מוצע להסמיק את בית הדין בחוק זה, המיועד לאכיפת קיום פסקי דין של גירושין, להטיל קנס בשל סרבנות גט.

סעיף 3 – קיימים מקרים שהצורך בהטלת צו הגבלה בידוד על אסיר, בד בבד עם הטלת הצו למאסר כפייה, הוא ברור וגלוי לעין, ואין הצדקה לתת לסרבן הגט אף לא שהות של יום אחד להתעשת בדעתו.

למשל, אך בלי למצות, בעל שהואשם בניסיון רצח של אשתו, ובאין חולק על עצם ניסיון הרצח או שהעובדות הוכחו להנחת דעת בית הדין.
סעיף 4 – הוספת סעיפים 33 ו-33 לחוק העיקרי –

(1) **צו הגבלה תשלומי כפיית ציות** – על פי דין תורה, קיים קושי ממשי לפסוק חיוב כספי שאין לו מקור הלכתי מבוסס דיו. רק בשנים האחרונות החלו בתי הדין להפעיל פרקטיקה של הטלת קנס בשל סרבנות גט. משמעות המונח "קנס" בספרות ההלכה והפוסקים היא תשלום (בדרך כלל ממוני) שמוטל על האדם לשלם שלא כפיצוי ישיר על נזק אלא כעונש או כהרתעה. הקנס ההלכתי אינו מכוון בהכרח לחיוב המשולם לקופת המדינה או הציבור. הוא יכול להיות משולם לטובת צד נפגע, לאו דווקא בהקשר הנזיקי (למשל, במשפט העברי: תשלומי כפל; תשלומי ארבעה וחמישה; האונס; המפתה; ועוד).

כיום, מטעמים הלכתיים אין בתי הדין דנים דיני קנסות שעל פי דין תורה. ברם, על פי ההלכה, רשאי בית הדין לתת הוראות החורגות מן הדין אם מתעורר צורך ציבורי. כך העיד התנא התלמודי, רבי אליעזר בן יעקב: "שמעתי שבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה, ולא לעבור על דברי תורה, אלא לעשות סייג לתורה" (יבמות ז, ב). בהתאם לדברים אלו נפסק "בית דין מכין ועונשין לצורך שעה" (שולחן ערוך, חושן משפט, סימן ב). "[...] וְלֹא דִּינָא קְאָמֵר, אֲלֵא שְׁהִם פְּסָקוּ דְּכָּד לְפִי שְׁעָה, אֲכָל פְּנֵי הַבֵּית דִּין לְהַקְטֹתוֹ אוֹ לְטוֹל מִמּוֹן קָפִי וְאוֹת עֵינֵיהֶם, לְפִי הַעֲנָן, לְמַגְדֵּר מִלְתָּא" (רמ"א, שם; ההדגשה הוספה). נושאי הכלים של השולחן ערוך, וכן פוסקי השו"ת, דנים בגדרי הלכות אלו ותנאי יישומן, הן באופן כללי והן במקרים פרטניים, ואין הדברים נקיים ממחלוקות מורכבות וקשות. עם זאת, נמצא שהוטל עיצום כספי ("קנס") בשל סרבנות גט, אף שאין לו מקור ישיר בהלכה: **רבי דוד בן שלמה אבן זמרא** (רדב"ז; ה'רל"ט, 1479 – ה'של"ד, 1573; ממגורשי ספרד, פוסק הלכה וראש ישיבה, אב בית דין ומנהיגה של יהדות מצרים, ולאחר מכן רב בצפת) פסק כי אפשר להטיל קנס על בעל הרגיל להכות את אשתו ולבזותה תמיד (שו"ת רדב"ז, ד' קנו (אלף רכח)).

כדי להשמיע כי החיוב המוצע בסעיף זה אינו משולם לאוצר המדינה ולא נועד בהכרח לשפות עבור נזיקין אזרחיים, מוצע לכנותו "חיוב כספי".

ניסיון רב השנים של בתי הדין מלמד כי צווי הגבלה משפיעים באופן סובייקטיבי על כל סרבן בפני עצמו, בהתאם לנסיבות המיוחדות לכל עניין. לכן קשה לבנות מדרג אובייקטיבי שמכוחו אפשר להעדיף צו הגבלה מסוג מסוים על צו הגבלה אחר. יש להניח שיהיו בעלי דין שעיצום כספי לטובת בעל הדין האחר יהיה יעיל יותר מצווי הגבלה אחרים, לרבות מאסר כפייה.

מובהר כי הטלת עיצום כספי לטובת בעל דין רחוקה מלהיות נורמה שגרתיית בהלכה, אף לא לעניין גט. הקניית סמכות זו בחוק נועדה רק לאפשר לבתי הדין מקור סמכות חוקי. סמכות זו תופעל במקרים שהרכב בית הדין ימצא זאת לנכון ולצורך, על פי דין תורה, בנסיבות המיוחדות של כל עניין ועניין. יש להניח שהסמכות תופעל יותר בפסקי דין לכפייה, ופחות בפסקי דין לחיוב גט.

(2) **צו הגבלה הרחקות דרבינו תם** –

רבנו תם (כינוי לרבי **יעקב בן מאיר** (בערך 1100–1171), נכדו של רש"י ומגדולי בעלי התוספות), שלל את האפשרות לכפות גט על בעל שאשתו טוענת שהוא מאוס עליה (במובן ההלכתי). ברם, הוא אישר הטלת עיצומים אישיים והרחקות דתיות, חברתיות וכלכליות:

"[...] אך אם כל רבותינו שוין בדבר תגזרו באֵלֶּה חמורה על כל איש ואשה מורע בית ישראל הנלוים אליכם, שלא יהו רשאים לדבר עמו לישא וליתן עמו להאריחו [=לארחו] ולהאכילו ולהשקותו וללוותו ולבקרו בחלותו. ועוד יוסיפו חומר ברצונם על כל אדם, אם לא יגרש ויתיר אותו האיש את הילדה הזאת, שבזה אין כפיה עליו. שאם ירצה מקיים, והוא לא ילקה בגופו מתוך נידוי זה, אך אנו נתפרד מעליו" (ספר הישר (חלק התשובות), סימן כד).

בשנים האחרונות התפתחו פסיקה וכתביבה הלכתית ענפים לעניין יישום הרחקות דרבינו תם

במאבק נגד סרבנות גט. בתי הדין רואים בדברי רבינו תם מקור הלכתי חשוב לרשימה לא סגורה ("ועוד יוסיפו חומר ברצונם") של הוראות שיכול בית הדין להודיע לציבור (לסקירה מפורטת ראו: פרופ' עמיחי רדזינר, "שובו של רבנו תם", **שנתון המשפט העברי** כרך לא, עמ' 179).

הרחקות דרבנו תם ומעמדן הנורמטיבי – בהעדר הוראה חקוקה מפורשת – נדונו בהרחבה בהרכב מורחב של שבעת שופטים של בית המשפט העליון (בג"ץ 5185/13 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים ובג"ץ 1031/16 עודד גז נ' בית הדין הרבני הגדול (2017), להלן בג"ץ פלוני וגז). רוב שופטי בית המשפט העליון פסקו כי אף בהעדר הסמכה מפורשת בחוק, מוסמך בית הרבני להמליץ על הרחקות דרבנו תם, נוכח התנהגותם של העותרים וסרבנותם ליתן גט, חרף החלטות שיפוטיות של בית הדין המחייבות אותם לעשות כן.

מוצע אפוא לעגן את סמכותו זו של בית הדין במפורש בחוק. ואולם לנוכח אופיים המיוחד של ההרחקות, צדדים שלישיים שלא יפעלו בהתאם להרחקות שהטיל בית הדין לא יהיו צפויים להליכי אכיפה על פי חוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז–1957.

במסגרת הרחקות דרבנו תם נדונו אצל פוסקי הלכה אפשרות להורות על מניעת קבורת סרבן הגט ואפשרות לעכב קבורת קרובי משפחה, כאמצעים לשכנע את סרבן הגט לשחרר את האישה מעגינותה. איסור קבורת הסרבן עצמו נדון באופן חלקי בפרשת בג"ץ פלוני וגז. עמדה הלכתית המסתייגת מאיסור קבורה של סרבן גט הביע הראשון לציון הרב עובדיה יוסף (יביע אומר ח', כ"ה). פסק הלכה לעיכוב קבורת אימו של סרבן גט ניתן על ידי הרב הראשי לישראל לפני כמה שנים (הרב דוד לאו, עיכוב קבורת קרוב משפחה של סרבן גט, **תחומין מ [התש"ף]**, עמ' 19; אך ראו עמדה מסתייגת של הרב שלמה זיכובסקי "הפעלת לחץ על צד שלישי כדי להביא לסידור גט", **תחומין** שם, 34, בעמ' 40–42), ודיון ציבורי ער התנהל בפרשה. לאחרונה שב ועלה הנושא בחוות דעת שנתן בית הדין הרבני האזורי בירושלים, ובה קבע כי על פי ההלכה אפשר לעכב את קבורת קרובי משפחה של סרבן גט. בהמשך לכך הגישה מסורבות הגט עתירה לבג"ץ נגד מועצת הרבנות הראשית לישראל, השר לשירותי דת ומשיבים נוספים, בדרישה ליישם את חוות הדעת של בית הדין הרבני ופוסקי הלכה נוספים בישראל ובארה"ב (בג"ץ 851/22 פלונית נ. מועצת הרבנות הראשית לישראל ואח'). ייתכן כי כדי למנוע סרבנות גט אפשר להגביל את הקבורה ב"קבר ישראל", אך יתאפשר לקבור את הסרבן ובני משפחתו בקבורה אזורית או "מחוץ לגדר". הנה כי כן, זו סוגיה מורכבת שעשויה להיות לה פנים לכאן ולכאן, הן הלכתית הן אזורית. יש להניח כי סוגיה זו תלוך בדיוני ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת בדיון הכנת החוק לקריאה שנייה ושלישית.

סעיף 5 בשנים האחרונות התירו בתי הדין הרבניים במקרים מתאימים לפרסם את שמו ופרטיו המזהים של סרבן הגט. סמכות פרסום זו כבר מעוגנת בסעיף 1א לחוק בתי דין (כפיית ציות ודרכי דיון). בלי לפגוע בסמכות האמורה, ועקב הפגיעה הקשה שיוצרת תופעת סרבנות גט, מוצע לקיים מרשם סרבני גט שיפורסם באתר המרשתת של בתי הדין. במרשם סרבני הגט יירשמו פרטי הסרבן או הסרבנית ותמונותיהם, אם התקיימו נסיבות המפורטות בסעיף המוצע. בשל השלכות רחב של הפרסום, מוצע במפורש כי לא ייעשה רישום במרשם אלא בהסכמת מסורבת או מסורב הגט.

סעיף 6 מוצע כי גם הסעיפים החדשים לחוק העיקרי, 3ב, 3ג ו-5ג בשינויים המחויבים יחולו גם על סרבני חליצה.

סעיף 7 מוצע לתקן את נוסח החוק העיקרי כך שסמכויות הביצוע יהיו בידי השר לשירותי דת, אשר בתי הדין מצויים באחריותו, וכי התקנות לביצוע החוק יותקנו גם בהתייעצות עם שר המשפטים.

מוגש על ידי השר לשירותי דת

ט"ו באדר א' התשפ"ב
16 בפברואר 2022